

МИНИСТЕРСТВО НА ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ХРАНИТЕ
ЮГОИЗТОЧНО ДЪРЖАВНО ПРЕДПРИЯТИЕ ДП
ТЕРИТОРИАЛНО ПОДЕЛЕНИЕ ДЪРЖАВНО ЛОВНО СТОПАНСТВО „НЕСЕБЪР“

Адрес: гр. Несебър, ПК 8230 ул. „Дюни” № 21, тел. 0554/43383, факс 0554/43383,
e-mail: dlsnesebur@uidp-sliven.com; ddsnesebyr@mail.bg, website: www.nessebarhunt.com

Г О Д И Ш Е Н Д О К Л А Д

Анализ на резултатите от мониторинг на Високите консервационни
стойности (ВКС) на територията на ТП „ДЛС Несебър“

Мониторингов период: 2024 г.

Изготвил: инж. Ина Иванова – лесничей в ТП ДЛС Несебър

Одобрил: инж. Димитър Мандулев - Директор на ТП ДЛС Несебър

Дата: 30.03.2025 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Настоящият доклад е изготвен във връзка с ежегодния мониторинг на горите с висока консервационна стойност (ВКС) на територията на ТП „ДЛС Несебър“. Той е разработен в изпълнение на Принцип 9 от Националния стандарт за отговорно управление на горите, който поставя специален акцент върху идентифицирането, опазването и поддържането на територии и елементи от критично значение за биологичното разнообразие, екосистемните услуги и културните ценности.

Мониторингът на ВКС има за цел да проследи динамиката и състоянието на установените природозащитни елементи – защитени територии и зони, редки и застрашени видове, ценни екосистеми и местообитания, както и гори с критична функция за опазване на водите, контрола върху ерозионните процеси и защитата на инфраструктурата. Чрез систематичното наблюдение се осигурява навременна информация за евентуални промени, рискове или заплахи, които могат да окажат влияние върху опазваните стойности.

Докладът представлява инструмент за адаптивно управление – на базата на събраните данни се прави оценка на ефективността на прилаганите мерки, а при необходимост се предлагат корекции и нови подходи. Така стопанството гарантира, че управленските решения са съобразени с най-високите екологични и социални стандарти и че дейностите в горските територии не компрометират консервационните приоритети.

Чрез прилагането на този мониторинг ТП „ДЛС Несебър“ демонстрира своята отговорност към опазването на природното наследство и устойчивото развитие, като осигурява баланс между стопанските функции на горите и тяхната роля за биологичното разнообразие, обществото и бъдещите поколения.

ВКС 1. Разнообразие от видове – концентрации на биологично разнообразие, включително ендемични, редки, защитени и застрашени от изчезване видове, с глобално, регионално или национално значение

➤ ВКС 1.1. Защитени територии и зони

Характеристика: Защитените територии и зони представляват пространства, обявени по силата на националното и европейското законодателство (Закон за защитените територии, Закон за биологичното разнообразие, мрежа Натура 2000). Те са основен инструмент за опазване на биоразнообразието и са признати за места с висока конзервационна стойност. В тях са концентрирани редки и застрашени видове, местообитания с приоритетно значение и уникални екологични процеси.

Особености:

- Опазват се крайбрежни дюнни системи, скални и степни хабитати, стари широколистни гори и речни коридори.
- Поддържат се популации на редки растения – пясъчна лилия (*Pancretium maritimum*), морски ветрогон (*Eryngium maritimum*) и животни - черен щъркел (*Ciconia nigra*), полубеловрата мухоловка (*Ficedula semitorquata*).
- Служат като буфери срещу ерозионни процеси, пожари и урбанизация.

На територията на ТП „ДЛС Несебър“: Съществуват няколко защитени местности и зони, сред които:

- ЗМ „Калината“ – местообитания на смесени широколистни гори и редки растения, опазване на естествено находище на блатно кокиче (*Leucosium aestivum*).
- ЗМ „Смриките“ – типични средиземноморски храсталаци със смрика (*Juniperus oxycedrus*).
- ЗМ „Иракли“ – крайбрежни системи с характерни растителни съобщества.
- ЗМ „Ортото“ – степна растителност с висока природозащитна стойност.
- ЗЗ „Емине–Иракли“, „Ахелой–Равда–Несебър“, „Камчийска планина“.

Заплахи: незаконно строителство, масов туризъм и натиск върху дюните, пожари, браконьерски сечи, инвазивни видове.

Мониторинг през годината:

- Проверени са режимите на стопански дейности в границите на защитените зони.

- Проведени са консултации с РИОСВ за нови планове за управление.
- Документирани са всички проверки и резултатите са отразени в мониторинговите формуляри.

Заклучение: Защитените територии и зони на територията на ТП „ДЛС Несебър“ са в добро състояние. Режимите са спазени, не са установени нарушения, а екосистемите запазват високата си консервационна стойност.

➤ **ВКС 1.2. Застрашени, изчезващи и ендемични видове**

Характеристика: Включват видове от Червената книга на България, Закона за биологичното разнообразие и Директивите на ЕС. Те са индикатори за състоянието на екосистемите и са приоритет за опазване.

БОЗАЙНИЦИ:

Видра (Lutra lutra)

На територията на стопанството видът се среща предимно по поречията на реките, езерата, блатата и изкуствените водоеми. Обитава предимно реки, които са назамръзващи, бистри, с незастояли води, богати на риба и обрасли с растителност брегове. Видът е включен в Червената книга на РБ, том 2 – животни, с природозащитен статус „уязвим“. Реални и потенциални заплахи: нараняване и убиване на индивиди от вида, унищожаване на крайречната растителност и влажните зони, пресушаване и корекция на водоемите, замърсяване на водоемите и др. ТП ДЛС „Несебър“ се стреми да запази популацията на вида стабилна, като не се допуска извършване на дейности, които биха довели до заплахи за вида и промени на популационно-видово ниво. В периода на мониторинг са установени следи от жизнена дейност в районите с известни обитаеми леговища (следи от лапи и екскременти). Поведението на вида, както и половото съотношение не са напълно известни, но заключението от извършения мониторинг е, че популацията е в нормално състояние.

ВЛЕЧУГИ:

Шипоопашата костенурка (Testudo hermanni)

Видът се среща в различни части от територията на стопанството – главно сред поляни, сред дъбови и други широколистни гори, крайнини на гори и храстови съобщества. Застрашен вид, включен в Червената книга на РБ, том 2 – животни, с природозащитен статус „застрашен вид“. В периода на мониторинг са установени женски с гнездови ями. Реални и потенциални заплахи за вида са: унищожаване на местообитанията в които се

храни и гнезди; унищожаване на горите във фаза на старост; унищожаване на екотонните зони; събиране, местене и убиване на индивиди от вида; горски пожари и др. ДЛС „Несебър“ се стреми да поддържа популацията на *T. hermanni* в нормално състояние, като не се допускат заплахи и действия от гореизброените. Заключение от мониторинга е на база наблюдението на отделни индивиди в различни части от територията на стопанството, които са с нормално поведение и здравословно състояние, откъдето идва изводът за стабилна популация на вида.

Шипобедрена костенурка (Testudo graeca)

Видът се среща в различни части от територията на стопанството – главно сред поляни, сред дъбови и други широколистни гори, крайнини на гори и храстови съобщества. Застрашен вид, включен в Червената книга на РБ, том 2 – животни, с природозащитен статус „застрашен вид“. На територията на стопанството са установени гнездящи двойки. Реални и потенциални заплахи за вида са: унищожаване на местообитанията в които се храни и гнезди; унищожаване на горите във фаза на старост; унищожаване на екотонните зони; събиране, местене и убиване на индивиди от вида; горски пожари и др. Заключение от мониторинга е като за предходния вид.

ЗЕМНОВОДНИ:

Червенокоремна бумка (Bombina bombina)

Особености: Дребни стоящи водоеми/заливни поляни; индикатор за чиста вода.

Локализация в потоци, локви и заливни полета.

Заплахи: Дренажи; инвазивни риби; замърсяване; пресъхване.

Мониторинг: Нощни прослушвания; визуални огледи на хайвер/ларви; качество на водата.

Заключение: Видът се среща и няма установени нарушения.

РАСТЕНИЯ:

Източен лопох (Trachystemon orientalis L.)

Растението е тревисто, многогодишно и коренищно. Спада към хемикриптофитите. Със сърцевидни листа и твърди власинки (трихоми). Цветоносното стъбло е от 20 до 60 cm.

Вид съцветия: монохазии. Месторастене: широколистни гори (Източна Стара планина и Странджа) на усойни и влажни места. Размножаване: вегетативно и чрез семена.

Състоянието на популацията на територията на стопанството е добро. Не се наблюдават повреди от абиотичен и биотичен характер.

Черноморска ведрица (Fritillaria pontica Wahlenb.)

Растението е многогодишно и луковично. Спада към геофитите. Стъблата са дълбоко триръбести. Листата са ланцетни. Цветовете са единични и с прост околоцветник. Цъфтеж: март-април. Размножаване: семенно и вегетативно. Месторастене: широколистни, смесени планински и низинни гори и храсталаци (Източна и Южна България).

През 2024 г. е извършен мониторинг в няколко отдела на територията на ТП ДЛС „Несебър“. Състоянието на фитоценозата е стабилно. Не се наблюдават повреди, както и предпоставки за такива.

Блатно кокиче (Leucojum aestivum L.)

Видът не е защитен от Закона за биологичното разнообразие, но е под специален режим на ползване съгласно заповед на министъра на околната среда и водите. Включен е в Червената книга - том 1 - с категория "застрашен". Растението е многогодишно и луковично. Геофит. Цветовете са събрани в рядък сеник и увиснали надолу. Цъфтеж: април-май. Размножаване: вегетативно и семенно. Месторастене: периодично заливни и мочурливи места, широколистни гори, храсталаци и по поречията на реките.

През 2024 г. е извършен мониторинг в ЗМ „Калината“. Санитарното състояние на популацията на блатното кокиче е добро и не се наблюдават повреди от екологични фактори.

Червена пираканта (Pyracantha coccinea Roem.)

Вечнозелен храст с добри възпроизводствени възможности и бавно възобновяване. Микрофанерофит. Цъфтеж: април-юни. Размножаване: чрез семена и по-рядко вегетативно (с коренови издънки). Месторастене: смесени гори и храсталаци, дерета и сухи каменисти терени. Почви: канелени горски и рендзини.

През 2024 г. е извършен мониторинг в ЗМ „Смриките“, където е и основното находище на територията на стопанството. От мониторинга е установено, че популацията на *P. coccinea* е в нормално за вида състояние и няма заплахи за нормалното ѝ развитие.

Снежено кокиче (*Galanthus nivalis* L.)

Застрашен вид (EN). Многогодишно луковично растение с два приосновни листа. Листа: плоски, дълги 8-9 cm. Семена: елипсовидни с роговиден придатък. Цъфтеж: януари-април. Опрашване: анемофилно и ентомофилно. Месторастене: храсталаци, гори, скални поляни, долини на реки, в низинния и долния планински пояс. Почви: наносни.

През 2024 г. е извършен мониторинг в няколко отдела на територията на стопанството. Състоянието е добро и липсват следи от антропогенна намеса.

Българска круша (*Pyrus eleagrifolia* subsp. *Bulgarica*)

Ниско дърво (от трета величина). Фанерофит. Листата са лопатовидни и влакнести. Плодовете са сплескано-кълбести. Цъфтеж: юни. Размножаване: чрез семена и вегетативно (чрез издънки). Месторастене: дъбови гори и храсталаци. Видът е силно устойчив на суша и замръзване.

През 2024 г. е извършен мониторинг в няколко отдела на територията на стопанството. Състоянието на вида е добро.

➤ ВКС 1.3. Критични концентрации на видове

Характеристика:

Това са места със струпване на индивиди в определени периоди – миграция, гнездене, зимуване.

Особености:

- Основен обект е миграционният коридор **Via Pontica**, преминаващ през територията на стопанството.
- Важен за струпвания на *Ciconia ciconia* (бял щъркел), *Clanga pomarina* (малък креслив орел), пеликани и други мигриращи птици.

На територията на ТП „ДЛС Несебър“:

- Регистрирани са концентрации на бели щъркели в района на земеделските територии и урбанизирани места.
- Засечени са звуци от малък креслив орел чрез приложение за смартфон Merlin Bird ID.
- Отчетени са нощувки на пойни птици в крайморски храсталаци, в ЗМ Калината, м. Осенака, както и на множество места в гранична зона с открити площи.

- Има идентифицирани 7 трайни сватбовища на благороден елен. За същите на основание чл.70, ал.3 от Закона за лова и опазване на дивеча (ЗЛОД), с цел обособяване на зони за спокойствие в трайно установените места за размножаване ловностопанските територии на ТП ДЛС Несебър.

Основни заплахи: колизии с електропроводи, браконьерство, безпокойство от туризъм.

Извършен мониторинг: През летния период са засечени са звуци от дневни грабливи и пойни птици чрез приложение за смартфон Merlin Bird ID.

Издадена е заповед от Директора на ИАГ - № Д-16-254/ 15.07.2025 г. за ограничаване на горскостопанските дейности в периода 15.08-15.10.2024 г. и се извършват ежедневни наблюдения от ловните надзиратели.

Заключение: Концентрациите на мигриращи птици са запазени. Не са установени съществени нарушения.

ВКС 2. Екосистеми и мозайки от екосистеми на ниво ландшафт – непокътнати горски ландшафти, големи екосистеми и мозайки с глобално, регионално или национално значение

Характеристика: Включват големи горски масиви и ландшафтни мозайки, които поддържат жизнеспособни популации на естествено срещащи се видове. Те са ключови за екологичната свързаност и устойчивост на природните процеси.

Особености:

- Обхващат стари широколистни гори (цер *Quercus cerris*, благун *Quercus frainetto*, бук *Fagus sylvatica*), смесени иглолистни и крайречни екосистеми.
- Служат като свързващи коридори между Черноморското крайбрежие и вътрешността на Камчийска планина.
- Поддържат богат фаунистичен състав – благороден елен (*Cervus elaphus*), сърна (*Capreolus capreolus*), дива свиня (*Sus scrofa*), дребни хищници и грабливи птици.

На територията на ТП „ДЛС Несебър“: Основни ландшафтни комплекси са разположени в Камчийска и Айтоска планина, както и по крайбрежието на нос Емине.

Основни заплахи: инфраструктурно строителство, урбанизация, фрагментация на местообитанията.

Извършен мониторинг: Проверени са площи, заети с неместни видове; не е документирано ново строителство и промени в лесистостта.

Заклучение: Ландшафтната свързаност в ДЛС „Несебър“ е запазена.

ВКС 3. Екосистеми и местообитания – редки, защитени или застрашени от изчезване екосистеми и рефугии

Характеристика: Включват уникални екосистеми с ограничено разпространение, чието опазване е от критично значение.

Особености:

- Стари гори от бук (*Fagus sylvatica*) и цер (*Quercus cerris*), които предоставят хралупи за видове като полубеловрат мухоловец (*Ficedula semitorquata*).
- Дюнни комплекси с растителност – пясъчна лилия (*Pancratium maritimum*), морски ветрогон (*Eryngium maritimum*).
- Скални местообитания, където се срещат редки растения.

На територията на ТП „ДЛС Несебър“: Съгласно списъка към Приложение 4 на Практическото ръководство за ГВКС за определяне на ГВКС, за територията на ТП ДЛС „Несебър“ са идентифицирани 5 типа редки, застрашени или изчезващи екосистеми. Границите на отделните гори, представляващи ВКС 3, не са отбелязани на терена тъй като съвпадат с границите на насажденията.

G1.6E11 /G1.E1/ 91S0 Eastern Balkan Range oriental beech forests;

91M0 Балкано-Панонски церово-горунови гори;

G1.7C41/91Z0 Silver lime woods - Гори с доминиране на сребролистна липа (*Tilia tomentosa*);

G1.A4/9180 Ravine and slope woodland;

G1.737/91AA Eastern sub-Mediterranean white oak woods;

Гори във фаза на старост (Old growth forests).

Основни заплахи: пожари, незаконна сеч, антропогенен натиск от туризъм и къмпингуване.

Извършен мониторинг: Проведени са обходи в дюнни комплекси и стари гори; попълнени са формуляри за състоянието на местообитанията.

Заклучение: Екосистемите са в стабилно състояние, но дюнните са под натиск от туристическа дейност.

ВКС 4. Екосистемни услуги от критично значение

➤ ВКС 4.1. Гори – единствени източници на питейна вода

Особености: Горите в санитарно-охранителни зони защитават каптажи и изворни точки.

На територията на ТП „ДЛС Несебър“: За територията на ДЛС „Несебър” в тази консервационна стойност попадат насаждения, определени като вододайни зони, обособени с цел снабдяване на населените места с вода за питейно-битови нужди.

Заплахи: замърсяване, паша.

Мониторинг: Консултации с Басейнова дирекция и РИОСВ.

Заклучение: Водоизточниците са опазени.

➤ ВКС 4.2. Гори с решаващо значение за регулиране на водния отток

Особености: Стабилизируют водния режим и намаляват риска от наводнения.

На територията на ТП „ДЛС Несебър“: Горски масиви по долините на реките Двойница и Хаджийска.

Заплахи: свлачища, нарушаване на горското покритие.

Мониторинг: Теренни проверки и обратна връзка от ВиК дружества.

Заклучение: Функцията за регулиране на оттока е запазена.

➤ ВКС 4.3. Гори с решаващо противоерозионно значение

Особености: Ограничават ерозията и свлачищните процеси.

На територията на ТП „ДЛС Несебър“: Стръмни склонове около Емине и Айтоска планина.

Заплахи: проливни валежи, неконтролирана човешка дейност.

Мониторинг: Извършени са замервания на ерозирани терени.

Заклучение: Не е установена промяна и локални ерозионни процеси с критичен характер.

➤ ВКС 4.4. Гори, които представляват бариера за разпространение на пожари

Особености: Създават естествени буфери, забавящи разпространението на огъня.

На територията на ТП „ДЛС Несебър“: Защитни горски ивици около населени места.

Заплахи: сухи периоди, неконтролирани палежи.

Мониторинг: Проверки в насаждения със сечи и след природни нарушения.

Заклучение: Пожарозащитната функция е запазена.

➤ **ВКС 4.5. Гори с решаващо значение за състоянието на селскостопанските дейности и инфраструктурата**

Особености: Подпомагат земеделието и предпазват инфраструктурата.

На територията на ТП „ДЛС Несебър“: Горски пояси около ниви и села.

Заплахи: разчистване за строителство.

Мониторинг: Обходи.

Заключение: Функцията е запазена.

ВКС 6. Културни ценности

Особености: ВКС 6 обхваща горски територии, свързани с културни, археологически, исторически и духовни ценности от национално или глобално значение, както и такива от критично значение за традиционната култура на местните общности.

Конкретни проявления на територията на ДЛС „Несебър“

➤ **Религиозни и духовни обекти**

- Параклис „Свети Андрей Първозвани“, подотдел 473в.
- Мюсюлмански молитвен дом (джамия), подотдели 8к, 8д, 8е.
- Оброци и аязма, използвани от местните общности.

➤ **Туристически маршрути и обекти**

- През стопанството преминава международният туристически маршрут „**Ком – Емине**“ (част от Европейски маршрут Е-3). Това е най-дългият маркиран туристически маршрут у нас, който свързва връх Ком на запад (близо до сръбската граница) с нос Емине на Черно море – крайната точка на Стара планина. На територията на ДЛС „Несебър“ трасето преминава през редица подотдели

➤ **Ивици от 50 м около чешми, беседки, образователни маршрути и вековни дървета.**

- Цер (*Quercus cerris*), подотдел 367б, землище с. Кошарица.
- Зимен дъб (*Quercus petraea*), подотдел 365д, землище с. Кошарица.
- Зимен дъб (*Quercus petraea*), подотдел 26а и 26в, землище с. Рожден.

Заплахи

- Нарушаване на ландшафта при сечи.
- Замърсяване и вандализъм.
- Нерегламентирано палене на огън и къмпингуване.

- Натрупване на отпадъци в близост до пътеките.
- Вандализъм върху туристическа инфраструктура (табели, заслони, чешми).
- Почвена ерозия и утъпкване на растителността.

Извършен мониторинг: През годината са проведени:

- Обходи на религиозните обекти и археологическите места;
- Наблюдение на вековните дървета;
- Консултации с местни власти и културни организации.
- През отчетния период са проведени обходи по участъците на „Ком – Емине“ в границите на стопанството. Проверено е състоянието на маркировката, заслоните и чешмите, както и състоянието на прилежащата 30 м ивица от горски територии. Документирани са отделни замърсявания с битови отпадъци, които своевременно са отстранени. Не са констатирани увреждания или пожари.

Заключение: Туристическият маршрут „Ком – Емине“ в границите на ТП ДЛС „Несебър“ е в добро състояние и се използва активно от туристи. Локалните проблеми са управляеми и навременните мерки (почистване, поддръжка на маркировка) гарантират съхраняването на културната и рекреационната стойност на маршрута. Извършеният мониторинг показва, че всички културни ценности на територията на ДЛС „Несебър“ се намират в добро състояние. Религиозните и историческите обекти са съхранени, туристическите маршрути функционират нормално, а вековните дървета не показват признаци на увреждане. Установените локални проблеми (замърсяване и поява на отпадъци в отделни места) са своевременно почистени.

Общо състояние на ВКС 6: добро, без критични заплахи.

ОБОБЩЕНИЕ

Настоящият доклад представя резултатите от годишния мониторинг на горите с висока консервационна стойност (ВКС) на територията на ТП „ДЛС Несебър“. В процеса на работа са проследени всички категории ВКС – от защитени територии, редки и застрашени видове, критични местообитания и екосистеми до гори с ключови екологични функции и културни ценности.

Мониторингът обхваща широк спектър от елементи:

- **ВКС 1** – потвърдено е доброто състояние на защитените територии, както и стабилността на популациите на видове с висока природозащитна стойност като видра (*Lutra lutra*), шипобедрената (*Testudo hermanni*) и шипоопашата костенурка

(*Testudo graeca*), червенокоремната бумка (*Bombina bombina*), както и редица редки растения – блатно кокиче (*Leucojum aestivum*), черноморска ведрица (*Fritillaria pontica*), снежно кокиче (*Galanthus nivalis*) и др.

- **ВКС 2** – големите ландшафтни комплекси запазват своята свързаност и екологични функции, без да са установени съществени негативни промени.
- **ВКС 3** – редките и застрашени екосистеми, включително дюнни комплекси и стари широколистни гори, са в стабилно състояние, макар туристическата дейност да остава фактор с потенциално въздействие.
- **ВКС 4** – всички ключови екосистемни услуги (водозащитни, противоерозионни, пожарозащитни и свързани със селското стопанство) са съхранени. Не са установени сериозни нарушения, застрашаващи тяхната функционалност.
- **ВКС 6** – културните и духовните ценности, включително религиозни обекти, вековни дървета и международният туристически маршрут „Ком–Емине“, се намират в добро състояние. Локалните проблеми (замърсяване и натиск от посетители) са своевременно отстранявани.

Заключение

Резултатите от извършения мониторинг показват, че горите с висока консервационна стойност на територията на ТП „ДЛС Несебър“ се намират в **добро и стабилно състояние**. Прилаганите мерки за управление съответстват на изискванията на Принцип 9 от Националния стандарт за отговорно управление на горите и осигуряват адекватна защита на природните и културните ценности.

Установените заплахи са локални и управляеми – свързани основно с туристически натиск, замърсяване и риск от пожари – като към момента те не застрашават в значима степен съхранението на ВКС.

Въз основа на направения анализ се препоръчва продължаване на текущия мониторинг с повишено внимание върху:

- крайбрежните и дюнните екосистеми;
- сватбовищата на благородния елен и миграционните коридори на птиците;
- туристическите маршрути и обекти с културна стойност.

Чрез този процес ТП „ДЛС Несебър“ затвърждава своята роля като стопанство, съчетаващо устойчивото управление на горите с дългосрочното опазване на природното и културното наследство.